

SOCIÁLNĚ-EKONOMICKÁ KRITÉRIA PROCESU PŘEKONÁVÁNÍ PODSTATNÝCH ROZDÍLŮ MEZI MĚSTEM A VENKOVEM

Při řešení komplikovaného a komplexního úkolu týkajícího se překonávání podstatných rozdílů mezi městem a venkovem hraje důležitou roli přesné určení jeho sociálně-ekonomické podstaty, volba zevšeobecněných kritérií pro srovnání a volba hlavních směrů k dosažení cíle.

Podstatný rozdíl mezi městem a venkovem spočívá především v kvalitativním rozdílu technické, ekonomické a sociální úrovně vývoje města a venkova.

Kritéria dosažených úspěchů v překonávání podstatných rozdílů mezi městem a venkovem jsou následující: v první řadě dosažená úroveň produktivity společenské práce, živé a zhmotnělé práce jako důsledek industrializace země a celé zemědělské výroby; dále pak ekonomická a sociální efektivita zespolečenštěné výroby a konečné výsledky dosažené v procesu všestranného rozvoje osobnosti každého pracovníka.

První z těchto kritérií — úroveň produktivity práce — se vztahuje hlavně na oblast výrobních sil. Je známo, že zemědělství musí být zajištěno dokonalou komplexní mechanizací, aby tento složitý biochemický systém společenské produkce mohl fungovat s dostatečnou účinností. Přesto však nemůže soustava strojů, které se v závislosti na vědecko-technickém pokroku neustále mění a vyvíjí, být kritériem překonávání podstatných rozdílů mezi městem a venkovem. Za kritérium může posloužit jedině výsledek aplikace soustavy strojů, která zvyšuje kvalitativní úroveň zprůmyslněné zemědělské výroby.

V závislosti na stupni industrializace je možné s určitými předpoklady vyčlenit celkem čtyři úrovně produktivity zemědělské práce. První úroveň charakterizuje jednoduchou realizaci zemědělských prací a druhá realizaci zemědělských prací v optimálních agro-zootechnických termínech. Třetí úroveň souvisí s růstem produktivity práce a vyrovnáváním délky pracovního dne pracovníků na venkově a ve městech. Čtvrtá úroveň charakterizuje trvalý růst produktivity práce v rámci všech vykonávaných pracovních operací, tzn. snížení spotřeby živé a zhmotnělé práce na výrobu jednotky zemědělské produkce.

V SSSR dosáhla industrializace třetí úrovně a proto vlastní náklady na zvýšení produkce u části zemědělských výrobků ještě narůstají.

Pouze tehdy, když komplexní soustava strojů bude využita v celém zemědělství (v důsledku čehož bude odstraněna namáhavá fyzická práce), dosáhne zemědělství čtvrté úrovně vývoje.

Při srovnání je možné vycházet i z dalších ukazatelů, jako je vybavení fondy, energií apod. Konečným výsledkem vyrovnání rozdílů mezi městem a venkovem je efektivitou národního hospodářství.

Ve sféře výrobních vztahů musí být překonávání podstatných rozdílů mezi městem a venkovem hodnoceno i na podkladě tohoto kvalitativního ekonomického výsledku. Ve sféře ekonomických vztahů je takovým finálním výsledkem efektivita výroby, vyjádřená poměrem mezi čistým ziskem a celkovými náklady.

V těch zemědělských podnicích, v nichž při relativně omezených materiálových a peněžních zdrojích a při nižším podílu živé práce se dosahuje vyšší a levnější produkce, je úroveň zespolečenštěné zemědělské výroby kvalitativně vyšší.

Mezipodniková kooperace, rozvoj zemědělsko-průmyslové integrace a rozšíření společenské i technické dělby práce jsou pouze cesty a metody dalšího rozvoje výrobních sil zejména pak vztahů vlastnických; kvalitativním kritériem tohoto procesu jsou ukazatele jako např. velikost fondu a rentabilita.

Uvedené splnění úkolu překonávání podstatných rozdílů mezi městem a venkovem souvisí s úkoly růstu kvality a efektivnosti práce na tak důležitém úseku národního hospodářství jako je zemědělství.

Úkol překonání podstatných rozdílů mezi městem a venkovem zahrnuje však nejen sféru výroby, ale také kulturu, způsob života apod.

Obecným kvalitativním kritériem výsledků překonávání rozdílů mezi městem a venkovem na úseku kultury a způsobu života je úroveň všestranného rozvoje

osobnosti, dále jsou to ekonomické a duchovní zájmy lidí a stupeň jejich uspokojování.

Význam subjektivního faktoru jak v reprodukčním procesu, tak i v procesu rozvoje celé společnosti, podporuje zintenzívnění sociologických průzkumů a výzkumů. Pomocí těchto výzkumů je možné zjistit hodnocení dosažených výsledků v překonávání podstatných rozdílů mezi městem a venkovem, jak je subjektivně vidí obyvatelé měst a vesnic. Znalost subjektivního názoru dává možnost působit lépe, cílevědoměji a účinněji na ty technicko-ekonomické a sociální okolnosti, které tvoří objektivní základ dosud nepřekonaných rozdílů mezi městem a venkovem.

*Prof. J. P. Porietis, DrSc.,
Lotyšská státní universita, Riga, SSSR*